

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ
41 (1999)

ISSN 1211-7250
ISBN 80-86023-23-0

BRNO 2000

9 9990385

150, —

PŘEHLED VÝZKUMŮ 41 (1999)

Vydává: Archeologický ústav AV ČR Brno
Královopolská 147, 612 00 Brno
E-mail: infor@iabrno.cz

Odpovědný redaktor: PhDr. Jaroslav Tejral, DrSc.

Redakce a příprava pro tisk: Mgr. Balázs Komoróczy, Ing. Petr Škrdla, Ph.D.,
PhDr. Lubomír Šebela, CSc., RNDr. Vladimír Hašek, DrSc.,
Mgr. Richard Zatloukal, Miroslav Lukáš, Alice Del Maschio,
Dana Gregorová

Na titulním listě: Orlovice, okr. Vyškov. Letecký dokumentační snímek
zaniklého hradu.

Tisk: BEKROS

Náklad: 350 ks

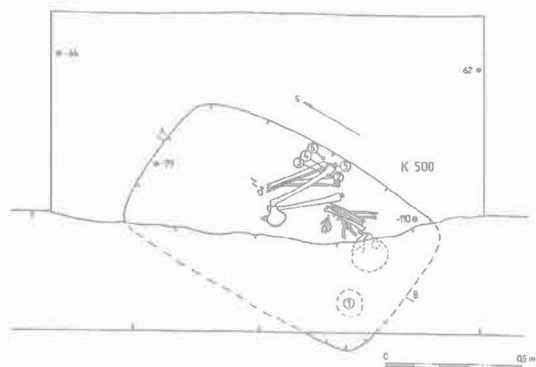
© 2000 by the Authors.

All rights reserved.

AÚ AV ČR Brno, Královopolská 147, 612 00

od mladší doby kamenné do mladohradištního období.

Na první terase se nacházejí polní trati „Blacky“ a na ní navazující bezejmenná trať. Tvoří východní rozhraní intravilánu a extravilánu Určic. Ze zjištěných archeologických objektů zaujme především hrob dítěte ze závěru pozdní doby kamenné, náležející kultuře se zvoncovitými poháry. Dítě bylo uloženo ve skrčené poloze na pravém boku, hlavou k jihu, obličej k východu. Obdélná hrobová jáma měla rozměry 112x64x100 cm, což odpovídá stáří dítěte (do 5 let). Za hlavou, kterou porušil výkop rýhy, byl jako milodar uložen malý džbán s ouškem a v místě kolen se nacházelo 5 kostěných kuželovitých knoflíků s tzv. „V“ vrtáním (obr. 1). Ty byly součástí oblečení. Jedná se prozatím o jediný hrob této kultury na katastru Určic a signalizuje možnost výskytu dalších hrobů či existence pohřebiště v tomto prostoru.

Obr. 1. Určice (okr. Prostějov), „Blacky“ (1999). Půdorys hrobu KZP. Grundriß des Grabes der GBK.

„Hájové“. Eneolit - jordanovská skupina, KNP, KŠK. Sídliště, hrob. Záchranný výzkum.

Eneolitický vývoj na lokalitě reprezentují 3 kultury. Jordanovskou skupinu zde reprezentuje, mimo ojedinělých intruzí ve starších či mladších objektech, větší hliník (jáma 547). Z něho pochází hodnotný soubor keramiky a ostatních nálezů. Z nich zaujme především masivní měděná spirála, která je svinutá z masivního plechu. Spirála má délku 4,2 cm, šířku 0,65-0,9 cm, přičemž má trojúhelníkový průřez. Síla plechu 0,5 mm. Jedná se o první nález z tohoto období na Moravě.

Kultura s nálevkovitými poháry je reprezentovaná zásobní jámou (536) a částí většího hliníku (539). Přes sporadické nálezy z obou objektů pohází po jedné celé, či rekonstruované nádoby (poháru), které tyto objekty řadí do fáze Ib.

Důležitým byl i objev hrobu kultury se šňůrovou keramikou (jáma 555/H2). V hrobové jámě, o rozměrech 166x122x22 cm, byl uložen ve skrčené poloze na pravém boku muž, hlavou k jihu, obličejem k východu. Jako milodary zde byly uloženy, u východní hrany hrobové jámy, čtyři nádoby a to pohár zdobený otiskem šňůry, džbán, amfora a fragmenty misky (obr. 2). Za týlem se pak nacházel pazourkový úštěp. Z porušené části se nepodařilo vyzvednout žádné další nálezy. Jedná se o doklad druhého pohřebiště tohoto lidu na katastru Určic.

Zdeněk Čizmář, ÚAPP Brno

Resumé:

Určice (Bez. Prostějov). „Blacky“. Äneolithikum - Glockenbecherkultur. Siedlung, Grab. Rettungsgrabung; „Hájové“. Äneolithikum - Jordanówer Kultur, TBK (Siedlung), Schnurkeramik (Grab). Rettungsgrabung.

Obr. 2. Určice (okr. Prostějov), „Hájové“ (1999). Celkový pohled od severu na hrob KŠK. Gesamtansicht des Grabes der Schnurkeramik von N her.

VÁVROVICE (okr. Opava)

„Krásné pole“. Eneolit, KNP a KZP. Sídliště. Záchranný výzkum.

Referovaný výzkum probíhal v prostoru polní tratě „Krásné pole“ v období od 6.6. do 26.10.1996 a byl vyvolán stavební činností podniku Čokoládovny a.s., odštěpného závodu Opaví, který v uvedené poloze budoval své nové výrobní a správní centrum. Stavebními zásahy byla dotčena rozsáhlá plocha 9,4 ha.

Ještě před zahájením skrývkových prací proběhla na staveništi archeogeofyzikální prospekce, aby byla získána základní představa o rozsahu a rozložení potenciálních podpovrchových archeologických objektů v plošně rozsáhlém území a stanoven nejvhodnější postup vlastního výzkumu. Geofyzikální proměření a následnou pedologickou sondáž na lokalitě realizovala ve dnech 8. až 18. 4.

1996 specializovaná brněnská firma Geodrill, s.r.o. Ta zde použila magnetometrickou metodu plošného gradientového měření v síti 2x2 m. Tak bylo v celé zkoumané ploše zaměřeno celkem 24 021 magnetických bodů a provedeno 62 ověřovacích pedologických vpichů do maximální hloubky 1 m. Uvedenou metodou byly odhaleny četné izometrické anomálie (přes 120), které prozrazovaly přítomnost antropogenní činnosti vzniklých zahluobených objektů nepravidelného i oválného půdorysu.

Vlastní archeologický výzkum pak na vávrovické lokalitě odhalil celkem 132 pravěkých objektů, z nichž 131 představovalo pozůstatky několika sídlišť lidu kultury nálevkovitých pohárů (KNP). Ta pocházela z různých období trvání této kultury. Jediná jáma náležela kultuře zvoncovitých pohárů (KZP). Zkoumaná lokalita byla tedy prakticky monokulturní.

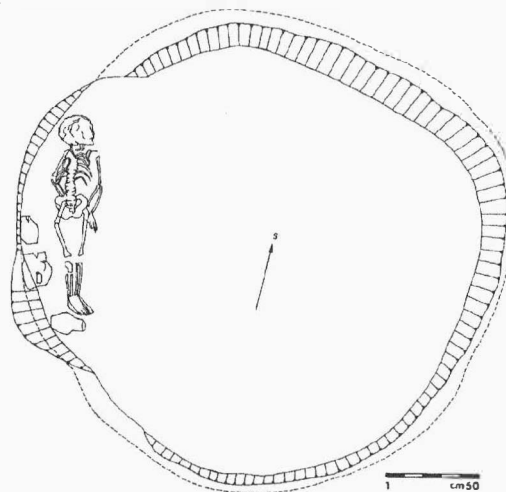
Kromě paleobotanické analýzy zbytků nalezených zuhelnatělých dřev, která již byla provedena, připravují se v současnosti další odborné expertízy nalezeného materiálu. Jedná se především o antropologické posouzení lidských kosterních pozůstatků (4 jedinci), zhodnocení bohatého osteologického materiálu a určení původu suroviny kamenné šitpané industrie.

Ze všech prozkoumaných archeologických objektů bych se chtěl především zmínit o těch, v nichž byly nalezeny kosterní pozůstatky lidských jedinců. Takové byly objeveny na vávrovickém sídlišti celkem tři - č. 63, 69 a 86. Byly v nich nalezeny celkem 4 skelety, z nichž tři patří jednoznačně dětem. V obj. č. 69 byly vedle kostry dítěte nalezeny i pozůstatky dospěléjšího jedince. Podle nálezových okolností se zdá, že oba pohřby nebyly současné, neboť s pohřbem dítěte souvisí pravděpodobně částečné narušení pozůstatků staršího jedince.

Objekty č. 63 a 69 spolu těsně sousedí. V jejich blízkosti se vyskytuje i obj. č. 59, který je oběma výše uvedeným morfologicky velmi podobný. Neobsahoval sice žádné lidské pozůstatky, při jeho severní stěně však byla asi v polovině výšky zásypu objevena téměř celá nádoba bombovitého tvaru. Všechny tři objekty tak dohromady tvoří vrcholy rovnoramenného trojúhelníku. V jejich nejbližším okolí byla objevena výrazná kumulace sídlištních objektů. Obj. č. 86 byl od předešlých poměrně značně vzdálen k SSV a náležel ke kumulaci objektů v širším okolí geodetického záměrného bodu č. 5002. Všechny tři objekty vykazují řadu shodných prvků, vedle toho jsou však zde i diference. Všechny obsahují vedle lidských kosterních pozůstatků také hrobovou výhavu - keramické nádoby a pozůstatky zvířat. Zatímco u dítěte z obj. č. 86 byla nalezena dobře zachovalá kostra psa (?), byly inhumace v

objektech č. 63 a 69 provázeny ostatky zvířat jen v zástupné formě. V prvním případě šlo o kloboukovou partii masivní kosti (hovčízí?, vepřová?), v druhém o podlouhlou čelist (pes?, liška?).

Objekty nejeví ustálenost pohřebního ritu - prakticky každá kostra je uložena jinak a také jinak orientována - a postrádají znaky piety. U dětí z obj. č. 69 a 86 můžeme bez rozpaků hovořit doslova o pohození (dítě v obj. č. 86 leželo hlavou dolů, s nohama opřenýma o stěnu hrobové jámy). Zajímavá je skutečnost, že s výjimkou obj. č. 69 jsou oba další z hlediska velikosti zbytečně předimenzované. Sloužily snad objekty původně jinému účelu a hroby se z nich staly až druhotně, anebo naopak, počítalo se s dalšími pohřby? Na tuto otázku nelze spolehlivě odpovědět, ač se zdá, že s výjimkou dítěte z obj. č. 86, které leželo na vrstvě zásypu, byly ostatní kostry uloženy až na podložní žlutce, což by svědčilo o tom, že objekty byly vykopány těsně před jednotlivými pohřby. Domníváme se proto, že alespoň v případě objektů č. 63 a 69 můžeme předpokládat primaritu jejich hrobové funkce.

Obr. 1. Vávrovice (okr. Opava), „Krásné pole“ (1996). Obj. č. 63. Objekt Nr. 63.

Pokud jde o objekty sídelní, je nutno zmínit se o dvou kúlových konstrukcích, jejichž pozůstatky se na zkoumané lokalitě dochovaly ve formě soustav kúlových jam. Zejména větší stavbu, sestávající z 16 kúlů, lze zcela bezpečně označit za pozůstatek pravěkého domu. Ten měl mírně trapézovitý půdorys a byl dlouhý 14 m. Čelní strana (orientovaná k jihovýchodu) byla široká 6 m a strana zadní 4,5 m. Čtyři další kúly v blízkosti vlastní stavby - pokud s ní jsou současné - lze interpretovat jako možné torzo ohrady pro dobytek.

Menší kúlová stavba sestávající z 5 kúlů, jež jsou uspořádány do pentagonu, je z hlediska interpretace poněkud problematická a lze ji s dávkou opatrnosti označit za chatu.

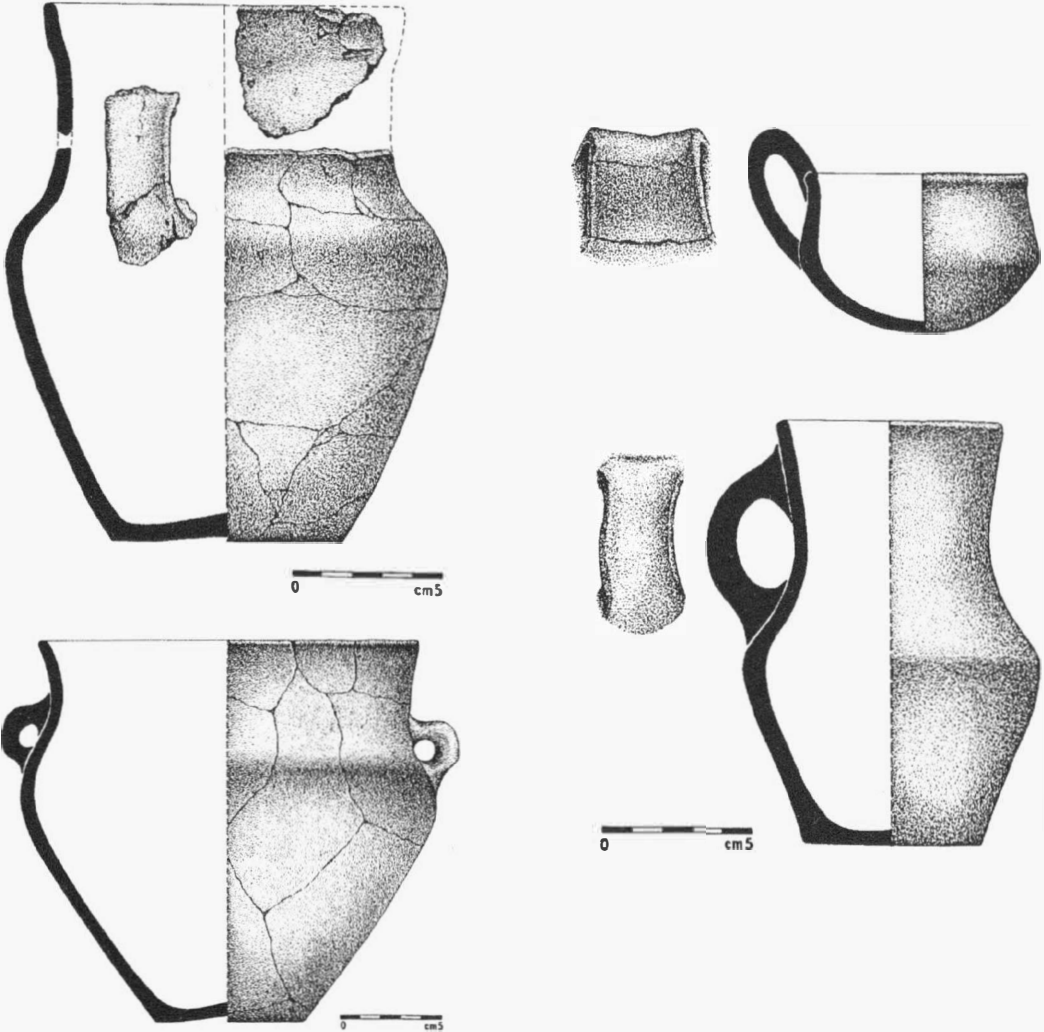
Výzkumem v polní trati „Krásné pole“ byly tedy především objeveny pozůstatky vícefázového sídliště lidu s kulturou nálevkovitých pohárů. Chronologicky je ho možno předběžně zařadit spíše do starších fází této kultury, kdy v tvarovém habitu keramického materiálu doznívá ještě dědictví předcházejícího lengyelského kulturního okruhu. Obsah ojedinělého objektu KZP byl z hlediska keramických nálezů natolik

chudobný, že o něm kromě obecného kulturního zařazení nemůžeme říci nic bližšího.

Pavel Stabrava, PÚ Ostrava - arch. odd. Opava

Resumé:

Vávrovice (Bez. Opava). „Krásné pole“. Äneolithikum - TBK und GBK. Siedlung. Rettungsgrabung.

Obr. 2. Vávrovice (okr. Opava), „Krásné pole“ (1996). Keramika z obj. č. 63. Objekt Nr. 63 - Keramik.

VELKÝ TÝNEC (okr. Olomouc)

„Prostřední a Zadní hony“. Eneolit - KNP. Sídlištní objekty. MŠK. Hroby. Záchranný výzkum.

V období od měsíce března do prosince 1999 proběhla další etapa předstihového archeologického výzkumu na rychlostní komunikaci R 35 z Lipníka nad Bečvou do Olomouce v úseku G 31. Lokalita se nachází na

mírné sprašové terase orientované SV směrem asi 1 km na S od obce Velký Týnec. Poloha je obtékána ve směru SV-JZ Příkladovickou svodnicí. Nadmořská výška lokality se pohybuje v rozmezí 240-250 m.n.m. Výzkum navázal na plochu zkoumanou v roce 1998 (Berkovec 1999, 226-7) a to přibližně západním a východním směrem.